

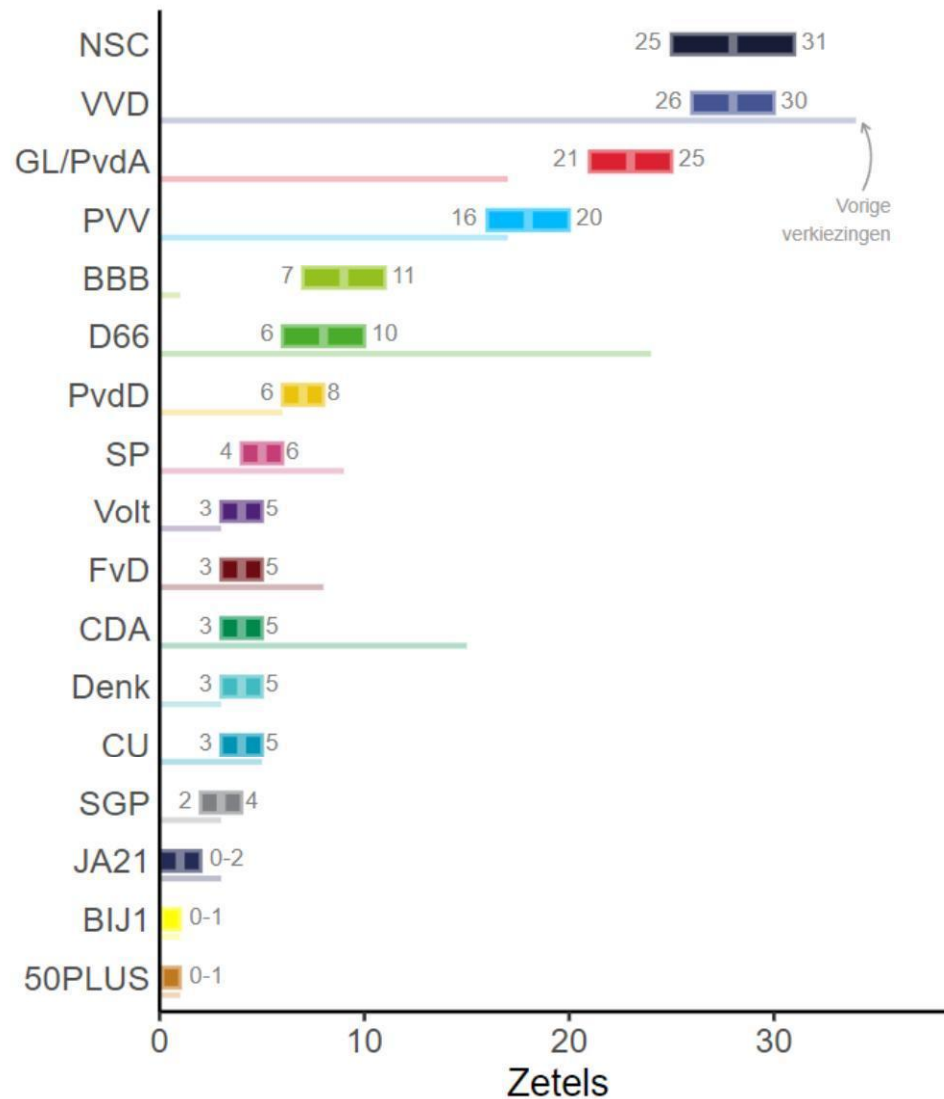
Vergelijking verkiezingsprogramma's 2023 voor RIVM-thema's

- Dit document bevat een overzicht van de verschillende maatregelen van politieke partijen op de belangrijkste thema's voor het RIVM. Het biedt overzicht van de belangrijkste punten op hoofdlijnen en is dus *geen* alomvattend overzicht.
- Deze vergelijking is gemaakt op basis van partijprogramma's met als doel om inzicht te krijgen in overeenkomsten en verschillen.
- Alle partijen met 5 of meer zetels in de [Peilingwijzer](#) van 26 oktober 2023 en de huidige coalitiepartijen zijn meegenomen. De volgende (12) programma's zijn hiervoor bekeken: VVD, NSC, PvdA/GL, BBB, D66, PVV, PvdD, CU, CDA, SP, Volt, FvD.
- Er zit verschil in omvang en detailniveau tussen de verschillende partijprogramma's, wat maakt dat het kan voorkomen dat er op sommige thema's bij de ene partij wel en bij de andere geen maatregelen genoemd staan. Ook kan het voorkomen dat dezelfde maatregelen bij verschillende onderwerpen genoemd worden.
- Het Centraal Planbureau heeft de verkiezingsprogramma's doorgerekend en biedt een [overzicht](#) van de budgettaire en de economische gevolgen van de beleidsvoorstellen van de partijen.
- Het Planbureau voor de leefomgeving heeft een [analyse](#) gemaakt van de leefomgevingseffecten. Er is in beeld gebracht waar de partijen voor staan als het gaat om mobiliteit en bereikbaarheid, landbouw en natuur en klimaat en energie en wat de gevolgen zijn van politieke keuzes voor onze leefomgeving.
- Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft voor zes maatschappelijke thema's (bestaanszekerheid, kansengelijkheid, asiel en migratie, zorg en ondersteuning, verduurzaming en de krapte op de arbeidsmarkt) [bekeken](#) in hoeverre de partijen oog hebben voor deze thema's en welke consequenties het beleid heeft voor burgers.

Meest recente peilingwijzer (08-11-2023)

1891820

De peilingwijzer combineert de Tweede Kamerpeilingen van I&O Research & Ipsos/EenVandaag

Thema's

Volksgezondheid, zorg & infectieziektenbestreiding

Preventie	Sport	Gegevensuitwisseling
Eerstelijnszorg	Acute zorg & spreiding van zorg	Geneesmiddelen
Zoönosen	Gezonde voeding en gezondheidsbescherming	
Crisisbestendigheid, pandemische paraatheid & (long) Covid		

Milieu & Veiligheid

Klimaatdoelstellingen	Circulariteit	Stikstof
Omgaan met stoffen & schone lucht	Nucleaire energie	Water, bodem & klimaatadaptatie

- We stimuleren de aanpak van 'prehabilitatie', waarbij mensen zo fit mogelijk worden voorbereid op hun behandeling of operatie.
- We stellen een landelijke zienswijze op voor vaccinaties voor jong en oud waarmee we ons vaccinatiestelsel gaan verbeteren.

- Meer aandacht voor collectieve preventie.
- Er komt een landelijke basisfinanciering voor de GGD voor een publieke gezondheidszorg die overall op peil is.
- De consultatietaak van de GGD voor baby's en jonge kinderen wordt uitgebreid naar jongvolwassenen en volwassenen.
- We formuleren wettelijke gezondheidsdoelen die richtinggevend zijn voor landelijke, regionale en lokale partijen.
- De regionale zorgfondsen worden gestimuleerd om 5% van hun budgetten te besteden aan preventie.
- VWS gaat meer geld uitgeven aan preventie.

D66

- We investeren extra in preventie, sport en bewegen.
- We zorgen voor een nationale coördinatie rondom de invoering van lokale preventieprogramma's.
- Een groene omgeving waarin beweging wordt gestimuleerd, levert een bijdrage aan de gezondheid van alle Nederlanders. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de verdere invulling van dit beleid, waarbij gebruikers van de openbare ruimte worden betrokken.
- We maken optimaal gebruik van het bestaande aanbod van bevolkingsonderzoeken en breiden deze waar mogelijk en zinlijk uit.

- Gezondheidsdoelen worden wettelijk verankerd, zodat het behalen ervan niet meer vrijblijvend is.
- We gaan leefstijlinterventies goed toetsen op effectiviteit en er meer aandacht aan geven in de opleiding van artsen en andere zorgverleners.
- Zorgverzekeraars gaan meer preventie maatregelen vergoeden: we richten het zorgsysteem beter in op hulp en begeleiding om de eigen gezondheid te versterken.

- We willen een brede evaluatie van de preventieprogramma's van de afgelopen tien jaar. Wij kijken hierbij ook naar de effectiviteit van directere en meer verplichtende interventies.
- Kinderopvanglocaties, scholen, sportverenigingen en zorginstellingen krijgen middelen om kinderen en jongeren te stimuleren om gezond te eten, niet te roken en meer te bewegen.

- Zorgverzekeraars worden gestimuleerd om meer in te zetten op preventie.
- BBB wil samenwerken met lokale gemeenschappen voor preventie en gerichte zorg. BBB pleit voor een integrale aanpak op wijk- en buurtniveau, waarbij gemeenschapshuizen, wijkcentra en (sport) verenigingen een centrale rol spelen.

- Preventie wordt onderdeel van de wettelijke (zorg)plicht van zorgverzekeraars en gemeenten.
- We breiden het in 2018 gesloten Nationaal Preventieakkoord uit, onder meer naar drugsgebruik en houden vast aan de preventiedoelen voor 2040.
- Er komt ook structureel geld voor preventiebeleid.
- Elke gemeente voert uiterlijk in 2030 de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht in.
- We willen roken stap voor stap uitbannen.

- De sociaaleconomische gezondheidsverschillen gaan we verkleinen. Door meer in te zetten op preventie, onder meer door het stimuleren van sport en bestrijding van overgewicht.
- Preventieve middelen waarvan de effectiviteit is aangetoond komen voortaan in het verzekerde pakket.
- Mondzorg met preventieve controles voor kinderen wordt verbeterd, onder meer door het organiseren van de tandarts vanuit de scholen.

Preventie (2)

1891820

- Stoppen met betuttelingsbeleid vanuit de overheid: steun voor Preventieakkoord intrekken. Mensen moeten zelf beslissen hoe ze willen leven.

- NSC investeert in preventie, met name voor die groepen en regio's met een lage SES.
- NSC streeft naar gezondheid in alle beleidsdomeinen. Dit betekent concreet dat alle sectoren (en niet alleen de gezondheidszorg) moeten samenwerken om de gezondheid te verbeteren.

- Volt ziet armoedebestrijding als preventiemaatregel nummer één voor een gezondere samenleving.
- Volt breidt de wettelijke taak van preventie bij gemeenten uit. Daarvoor moet één procent van de zorgbegroting extra overgeheveld worden naar gemeenten.

- Sportverenigingen en het onderwijs gaan samenwerken om meer kinderen te laten sporten.
- We willen sport- en beweegprogramma's voor senioren en we willen dat werkgevers en werknemers meer afspraken maken over ruimte voor sport en bewegen.
- Mensen met een beperking moeten makkelijk toegang hebben tot sporthulpmiddelen.
- We willen meer topsport-evenementen naar Nederland halen. Matchfixing, doping en misbruik pakken we aan.

- In een nieuwe Sportwet leggen we wettelijk vast dat iedere gemeente voldoende sportverenigingen en faciliteiten moet hebben.
- Gemeenten vergoeden lidmaatschapskosten voor mensen met een laag inkomen.
- De leeftijdsgrens in het Jeugdfonds Sport en Cultuur verhogen we naar 21 jaar.
- Sport en beweging wordt een standaard onderdeel van de inrichting van onze openbare ruimte.
- Verder zorgen we dat er op iedere school weer gymles wordt gegeven door een gecertificeerde leraar en is ons doel dat ieder kind een zwemdiploma haalt.

- Kinderen krijgen op school minimaal twee uur per week bewegingsonderwijs door een vakdocent (zie 'Een rijke schooldag voor elk kind').
- Daarnaast krijgen alle kinderen voldoende mogelijkheden om tijdens en bij hun school drie uur per week buiten te spelen en te bewegen.
- Er komt een Sportwet waarin het recht op sport en bewegen is opgenomen voor iedereen. Dat betekent dat we financiële drempels voor huishoudens met een krappe beurs om te kunnen sporten wegnemen met fondsen en voorzien in voldoende openbare plekken om te sporten en bewegen.
- We werken aan een betere toegang van mensen met een beperking tot sportverenigingen en helpen daarbij de verenigingsvrijwilligers.

- We willen meer gymlessen en sportbeoefening op school, onder leiding van vak leerkrachten.
- Ook zwemveiligheid moet meer prioriteit krijgen, o.a. door het invoeren van meer schoolzwemmen.
- Sporten moet voor iedereen betaalbaar zijn.
- Sport heeft ook een voorbeeldfunctie: misstanden worden krachtig bestreden.

- Er komen extra investeringen in sport en bewegen. Onze investeringen dragen bij aan vitale verenigingen en toegankelijke sport voor iedereen.
- Uiterlijk in 2030 mag er geen onderscheid meer zijn in sportdeelname tussen mensen met een handicap (1,7 miljoen Nederlanders) en mensen zonder handicap.
- We stimuleren initiatieven voor fysieke en sociale activiteiten in buurten en wijken gericht op ouderen.

- We stimuleren gemeenten om sportprogramma's op te zetten waarmee het mogelijk wordt om zo veel mogelijk kinderen aan het sporten te krijgen.
- We zoeken samen met gemeenten naar nieuwe en andere vormen voor de financiering van sportverenigingen.
- We verbinden de wereld van zorg en sport door samenwerking tussen medisch specialisten, huisartsen, fysiotherapeuten en beweegprofessionals. Deze vorm van zorg en sport, mits bewezen effectief, wordt vanuit de Zvw vergoed.

- Sport en wedstrijden waarbij dieren worden gebruikt of gedood, worden verboden.
- Sporten in verenigingsverband moet voor iedereen mogelijk zijn.
- In elke wijk wordt ruimte gemaakt voor sportvoorzieningen voor jongeren.
- Op jongerencentra wordt niet langer bezuinigd.
- Sportkantines worden gestimuleerd om voornamelijk gezond eten en drinken aan te bieden.

- We willen dat gemeenten én het Rijk vooral kiezen voor breedtesport, waar iedereen aan kan meedoen.
- Schoolzwemmen wordt een basisvoorziening voor ieder kind. Zwemmen is een basisvaardigheid, en net als gym, een mogelijkheid voor extra beweging.

- We zorgen voor een inclusieve en laagdrempelige toegang tot sport voor iedereen. Zo zorgen we voor meer bewegingsonderwijs en meer bewegingstoestellen in woonwijken, betere aansluiting tussen het onderwijs en sportverenigingen, en meer financiële middelen voor kinderen uit minimagezinnen om te sporten.
 - We bevorderen inclusie in de (top)sport door meer aandacht voor anti-discriminatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag te verplichten. Vertrouwenspersonen worden verplicht voor (groepen van) sportverenigingen
 - We zorgen ervoor dat de sportsector tijdens een nieuwe pandemie zo goed en veilig als mogelijk open kan blijven om beweging en gezondheid te stimuleren.
 - Zwemles wordt gestimuleerd en beter toegankelijk voor alle kinderen, mensen met een beperking en ouderen.
 - In de topsport vragen we meer aandacht voor gelijkwaardigheid van (transgender)vrouwen en sporters met een beperking.
- Er komt een nationaal programma om sport en bewegen te stimuleren.
 - Gemeenten en lokale organisaties krijgen middelen om het lokale sportaanbod te bevorderen.
 - In het bijzonder besteden we ook aandacht aan de gehandicaptensport en aan goede faciliteiten voor sporttalenten.

- Bij roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik nemen we gerichte maatregelen zoals 'welzijn op recept', bij risicogroepen.
- We maken bindende afspraken met producenten en supermarkten over het gezonder maken van voeding.
- Marketing van ongezonde producten gericht op kinderen beperken we.

- We stellen een verbod in op reclames voor ongezonde zaken als (online) gokken, alcohol en fastfood.
- Ook richten we ons op de marketing van ongezonde producten via sociale media.
- We breiden het aantal rookvrije omgevingen uit en zetten de verhoging van de accijnzen door, ook voor e-sigaretten.
- Ontmoedigingsbeleid wordt vooral via wetgeving geregeld.
- We stellen grenzen aan de maximale hoeveelheid suiker in producten.

- Reclames voor alcohol worden verboden.
- Ultrabewerkt voedsel wordt aangepakt.
- We werken toe naar alleen nog reclame voor gezonde producten.
- Geen reclame voor(en óp) snoep en fastfood die gericht is op kinderen onder de 18 jaar.
- We beperken het aantal nieuwe vestigingen van fastfoodketens en snackbars.
- Ongezonder eten wordt hoger belast bij de fabrikant, bijvoorbeeld door een slimme suikertaks.
- Door geen btw te heffen op alle groenten, fruit, noten, granen en peul vruchten, maken we gezond eten weer betaalbaar en aantrekkelijker.
- De verkoop van (e-)sigaretten en andere tabaksproducten wordt vergunningplichtig en kan alleen nog in tabakszaken. De prijzen worden substantieel verhoogd.

- Gezond voedsel moet goedkoper worden en ongezond voedsel duurder.
- We willen een heffing op suikerhoudende dranken.
- Marketing voor ongezonde producten moet zoveel als mogelijk aan banden gelegd worden.
- Gemeenten krijgen de mogelijkheid om het aantal snacklocaties in een wijk beter te reguleren.

- Gezonde keuzes worden gestimuleerd door per direct groente en fruit onder het 0 % Btw-tarief te brengen.

- Gemeenten krijgen de wettelijke mogelijkheid om vestiging van nieuwe fastfood verkooppunten tegen te gaan.
- Reclame gericht op kinderen wordt alleen nog toegestaan voor producten uit de Schijf van Vijf.
- We willen de btw op groente en fruit verlagen naar 0% en een suikertaks invoeren.
- Er komen minimumprijzen per eenheid alcohol en de accijns op alcohol wordt gecorrigeerd voor de inflatie.
- Er komt een verbod voor fysieke en digitale alcoholreclame.
- Er komt structureel geld voor verslavingspreventie die bewezen effectief is.
- We willen roken stap voor stap uitbannen.
- Leeftijdsgrens van 18 jaar voor het kopen van energiedranken.

D66

- We verhogen de accijns op tabak. Voor de verkoop van tabak en rookwaren wordt een vergunning verplicht en wordt alleen verleend aan tabaksspeciaalzaken. Daarmee willen we werken aan een rookvrije generatie.
- Voor e-sigaretten en voor vapes gaan dezelfde regels gelden als voor gewone sigaretten. We voeren een verbruiksbelasting in op e-sigaretten. Smaakjes worden verboden.
- We verhogen de belasting op suikerhoudende dranken naar Brits voorbeeld en onderzoeken een algemene suikerbelasting.
- We stimuleren een voedselomgeving die het makkelijk en aantrekkelijk maakt om gezonde en duurzame voeding te kopen. De btw op groente en fruit gaat naar nul.
- Wettelijke verplichtingen over de maximale hoeveelheid zout, suiker en vet in producten wordt gemaakt.

- Geen suikertaks en geen vleestaks.

SP.

- Wij verlagen de prijzen door de BTW op voedingsmiddelen geheel te schrappen.

- Wij kiezen ervoor om reclames die verleiden tot kopen op afbetaling, gokken en ongezond eten te verbieden.
- We willen gezonde voeding relatief betaalbaarder maken, door ongezonde producten zoals suikerhoudende dranken zwaarder te belasten.
- Ongezonde producten op scholen moeten vervangen worden door een gezond aanbod.
- We streven naar afspraken met supermarkten over het aanbieden van gezonde producten in het assortiment, reclames en aanbiedingen.
- We nemen extra maatregelen zoals het zo snel mogelijk beperken van verkooppunten (ook voor vapes) tot tabaksspeciaalzaken en het invoeren van een accijns op e-sigaretten.

- We zetten in op gezonde voeding op scholen.
- We plaatsen belastingen op vlees, zuivel en suikerhoudende alcoholvrije dranken.

- We geven de huisarts meer tijd voor patiënten, en bevorderen nauwere samenwerking met ziekenhuizen hierbij.

- We zorgen dat de normpraktijk (het aantal patiënten) per huisarts wordt verlaagd.
- De huidige -door zorgverzekeraars beperkte budgetten- zorgen ervoor dat huisartsen vaak geen leefstijlinterventies kunnen geven. Huisartsen moeten leefstijladvies volledig kunnen declareren.

D66

- We investeren extra geld in eerstelijnszorg en in medische preventie.
- De eerstelijns wordt ontlast door een betere samenwerking met gemeenten te stimuleren als het gaat om sociale hulpvragen en preventie.
- Om de werkdruk onder huisartsen te verlagen wordt de 'poortwachtersfunctie' uitgebreid naar andere eerstelijnszorgverleners, zoals apothekers en fysiotherapeuten.
- We stimuleren de samenwerking tussen huisartsen en andere eerstelijnszorgprofessionals in regionale zorgnetwerken.
- De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) kan een verschuiving van de tweedelijnszorg naar de eerste lijn stimuleren door behandelingen alleen nog te vergoeden voor het eerstelijnsstarief.

- Zorg wordt meer ingericht in de wijk en de buurt, met meer mogelijkheden voor maatwerk. Hierbij spelen huisartsen en wijkverpleegkundigen een onmisbare en centrale rol.

SP

- We willen overal een huisartsenpost op een acceptabele afstand.

**Christen
Unie**

- De ChristenUnie investeert 200 miljoen om ervoor te zorgen dat de huisartsenzorg blijft zoals het bedoeld is: dichtbij en toegankelijk.
- We maken er prioriteit van de overnames van huisartsen door investeringsmaatschappijen te stoppen.
- Meerjarige nullijn contracten in de medisch-specialistische zorg worden de norm. De zorg wordt waar mogelijk verplaatst naar de eerste lijn en het sociaal domein/preventie.

Volt

- Volt streeft naar een Europese Gezondheidsunie om een effectieve en solidaire gezondheidszorg in heel de EU te bevorderen.

Nieuw
Sociaal
Contract

- We werken toe naar een eerstelijnszorgstelsel dat georganiseerd is rond integrale gezondheidscentra in de wijk. Dit zal in samenhang met het gemeentelijke sociaal domein gerealiseerd moeten worden.
- De gemeente is medeverantwoordelijk voor de huisvesting van de gezondheidscentra.
- Het moet gemakkelijk gemaakt worden dat de medisch specialist, waaronder de specialist ouderengeneeskunde, bij patiënten thuis komt en de huisarts adviseert

GROEN
LINKS PVDA

- Er komt structurele bekostiging voor meer tijd voor de patiënt en betaalbare huisvesting voor huisartsenpraktijken.
- De huisartsen werken in niet-commerciële groepspraktijken en in samenwerking met nabije ziekenhuizen voor hun ondersteuning.
- Meer gezamenlijk ingezet op de brede gezondheid van burgers, bijvoorbeeld via het opzetten van brede gezondheidscentra. Deze inzet wordt deels gefinancierd uit de zorgfondsen en deels door de gemeenten (Wmo).
- We scherpen de criteria aan om zorgaanbieder te worden, waarmee we de wildgroei aan nieuwe kleine aanbieders in delen van de eerstelijnszorg afremmen.

- De 'meer tijd voor de patiënt' wordt structureel gefinancierd. De huisarts krijgt langere consulten van 15 minuten. Investeren in de huisarts leidt tot kostenbesparing verderop in de keten.
- Overbodige taken worden op aangeven van de huisartsen vereniging geschrapt.
- Er wordt een onderzoek gestart naar de impact van groeiende commerciële huisartsenketens op zorgkwaliteit en op de bereikbaarheid van zorg.

- We willen in het hele land toegankelijke acute zorg van hoge kwaliteit.
- We willen dat patiënten sneller en beter op de juiste plek terecht komen, door betere afstemming en inzicht in beschikbare bedden.
- Met aangescherpte regelgeving zorgen we ervoor dat de belangen van de regio beter meegewogen worden als er veranderingen in de organisatie van de zorg plaatsvinden, zodat we ook in Groningen en Heerlen goede zorg hebben in de toekomst.

- De acute zorg gaan we financieren op basis van beschikbaarheid en niet langer per verrichte handeling.

- We zorgen voor meer spoedeisendehulpartsen, die de hele patiënt zien.

D66

- Kwaliteitseisen moeten nageleefd worden en de relevante toezichthouders dienen hier ook op te handhaven.
- Door middel van bewustwordingscampagnes zorgen we ervoor dat mensen beter kunnen inschatten wanneer aanspraak gemaakt moet worden op spoedzorg op een SEH of huisartsenpost en wanneer zaken via digitale ondersteuning of anderszins verholpen kunnen worden.

VOLT

- We maken het makkelijker om zorg over de landsgrens heen te krijgen (in de grensregio's).
- We gebruiken niet-gepersonaliseerde data om beter inzichtelijk te krijgen welke regio behoefte heeft aan welke zorg.

- De niet-complexe acute zorg moet voor heel Nederland dichtbij en bereikbaar zijn en moet daarom behouden blijven voor regionale ziekenhuizen.

- We zorgen voor acute zorg in de regio. SEH, ziekenhuizen en huisartsenposten worden niet gesloten, maar we zetten in op samenwerking.

SP.

- Elke regio in Nederland verdient een volwaardig ziekenhuis, ook voor spoedeisende zorg (waaronder acute verloskunde).

- We houden posten voor spoedeisende hulp en andere vormen van acute zorg open en beschikbaar door het hele land.

- Acute zorg uit marktwerking.

- Nog steeds worden er soms onverzekerde patiënten geweigerd in zorginstellingen. Het gaat vaak om kwetsbare mensen zoals dak- en thuislozen of uitgeprocedeerde asielzoekers. De acute zorgverlening blijft ook voor hen beschikbaar.

- We willen Europese samenwerking van gelijkgezinde landen, die samen de prijs van geneesmiddelen onderhandelen met de fabrikant.
- We verbeteren het voorkeursbeleid, zodat we bij tekorten minder afhankelijk zijn van één geneesmiddelenaanbieder.

- Versimpeling van farmaceutische wetgeving zodat het makkelijker wordt geneesmiddelen tussen apotheken uit te wisselen en uit andere Europese landen te importeren.
- Middels dwanglicenties de mogelijkheid om dure medicijnen goedkoop na te maken.
- Nationaal fonds voor geneesmiddelenonderzoek en we leggen de toe-eigening van publiek gefinancierd geneesmiddelenonderzoek door private bedrijven aan banden.
- We introduceren een verplicht transparantieregister voor financiële transacties tussen de industrie en zorgverleners.

- We maken doorgeleverde bereiding, waarbij een apotheek medicatie bereidt en doorlevert aan andere apothekers, mogelijk.
- Voor essentiële genees- en hulpmiddelen werken we op Europees niveau toe naar eigen productie en een basisvoorraad.
- We maken heruitgifte van ongebruikte medicijnen makkelijker. Als mensen hun ongeopende medicijnverpakkingen kunnen inleveren bij de apotheek en die het vervolgens weer aan een andere patiënt kan uitgeven, zetten we zowel stappen op het gebied van beschikbaarheid, kosten als duurzaamheid.
- De hoge winsten van farmaceuten zijn niet verdedigbaar. Bedrijven moeten inzicht geven in de kosten die zij daadwerkelijk maken voor het onderzoek, de ontwikkeling en de productie van hun geneesmiddelen.
- Exorbitante prijsverhogingen worden wettelijk aan banden gelegd.

X

- Samen met de sector wordt een strategisch plan opgesteld om te komen tot minder afhankelijkheid van het buitenland voor essentiële geneesmiddelen.
- Er wordt ingezet op hergebruik van ongebruikte en ongeopende geneesmiddelen die nog houdbaar zijn.
- Het medicijntekort wordt teruggedrongen door het voorkeursbeleid, waarbij we afhankelijk zijn geworden van een enkele aanbieder met zeer lage prijzen voor generieke geneesmiddelen, (tijdelijk) los te laten. De prijsstelling van deze medicijnen, met name de essentiële, wordt opnieuw bekeken.
- We versnellen de toegang tot innovatieve geneesmiddelen, essentieel voor patiënten zonder andere opties.

- Het is essentieel dat de overheid geneesmiddelen inkoopt en dat we – in EU verband – meer zelf medicijnen, medische hulpmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen produceren, zodat we minder afhankelijk worden van één of enkele leveranciers.
- Heruitgifte van medicijnen wordt vaker en eenvoudiger mogelijk.

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Geen wachttijd medicijnen na positief advies Europees Medicijn Agentschap.

Geneesmiddelen (2)

- We willen dat er een Europees fonds komt voor investeringen in de gezamenlijke, Europese ontwikkeling van geneesmiddelen voor zeldzame ziektes.
- We kopen meer medicijnen gezamenlijk in op Europees niveau en we gaan door met de verdere ontwikkeling van een Europese farmaceutische strategie.
- De toename van antibioticaresistentie binnen de EU is een ernstig probleem en bestrijding daarvan moet meer prioriteit krijgen.

SP.

- Met een nationaal onderzoeksfonds geneesmiddelen worden we minder afhankelijk van de farmaceutische industrie.
- De medicijnen die worden ontwikkeld blijven in publieke handen.
- We maken één landelijk systeem voor de centrale inkoop van medicijnen en hulpmiddelen, waarmee we de kosten van de zorg beter beheersen.

- Van levensbelang is dat essentiële medicijnen beschikbaar blijven en dat we minder afhankelijk worden van de internationale markt. Het preferentiebeleid zal losgelaten moeten worden. We geven apothekers meer professionele autonomie om de tekorten tegen te gaan. Tevens stellen wij scherpe voorwaarden voor het toelaten en het gebruik van nieuwe, dure geneesmiddelen. We gaan Europees samenwerken om dure medicijnen in te kopen zodat we onze marktmacht verstevigen en lagere prijzen kunnen bedingen.
- De toegang tot medische hulpmiddelen, geneesmiddelen en apparatuur moet worden verzekerd door de productie opschaalbaar te maken.

- Heruitgifte van medicijnen moet mogelijk worden gemaakt, om zo verspilling te voorkomen.
- We leggen een voorraad cruciale medicijnen en hulpmiddelen aan.
- Essentiële (hulp)middelen worden voortaan in Europa geproduceerd.
- Om veel te hoge medicijnprijzen te voorkomen, wordt de opbouw van medicijnprijzen openbaar en waar mogelijk worden goedkopere, merkloze medicijnen gebruikt.

1891820

- We bouwen door aan de Nationale Zorgreserve, een sterke publieke gezondheidszorg en willen een ijzeren voorraad van medische hulp- en geneesmiddelen en vaccins.
- We bekijken strategisch welke productie- en ontwikkelingsfaciliteiten we in eigen land of Europa willen hebben.
- We willen dat Nederland internationaal een leidende rol inneemt bij onderzoek naar een behandeling van post-COVID syndroom.
- Mensen met post- COVID-syndroom die weer aan het werk willen, willen we ondersteunen naar een passende baan.

- We werken toe naar een gezondheidszorg die snel opschaalbaar is. Dit betekent voldoende reservemiddelen, crisis-budgetten en regionale crisisteams.
- Voorbereiden op pandemieën. We maken ons sterk voor een eerlijke toegang tot geneesmiddelen en vaccins, onder meer door het opschorten van octrooien, het delen van kennis en technologie in samenwerking met de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het verlenen van steun aan de opbouw van productiecapaciteit in het mondiale Zuiden.
- Een forse en langjarige investering in onderzoek voor effectieve behandeling en diagnostiek van post-covid (of long covid)
- Op de korte termijn moeten patiënten toegang hebben tot post-covid expertisecentra.
- Voor werknemers met een cruciaal beroep die tijdens de coronacrisis door hun werk long-covid hebben opgelopen moet de beoogde financiële regeling worden verruimd, verhoogd en vereenvoudigd.

D66

- We zetten de Europese en internationale samenwerking op onderzoek naar longcovid door en betrekken we deze lessen ook bij andere infectieuze ziektes.
- We continueren de inzet op een grotere buffercapaciteit in de zorg.
- De versterking op het gebied van de pandemisch paraatheid voor nieuwe infectieziekten, moet worden verankerd.
- Er komt meer grip op de beschikbaarheid van genees- en hulpmiddelen. Voor hulpmiddelen ligt deze verantwoordelijkheid bij de overheid. We willen dat draaiboeken voor verschillende gezondheids crises regelmatig worden geüpdatet, waarbij ook in kaart wordt gebracht welke hulpmiddelen fundamenteel zijn.
- We leggen voorraadverplichtingen op zodat in geval van een (tijdelijk) tekort men in ieder geval in staat is om de eerste paar weken medicatie te blijven leveren.

X

- Er komt een parlementaire enquête COVID-19.
- We zetten in op meer onderzoek en expertise centra voor long-covid patiënten.
- We passen de regeling voor long-covid patiënten aan voor zorgpersoneel en anderen in de frontlinie die in hun werk long-covid hebben opgelopen, zodat deze beter aansluit bij de financiële schade als gevolg van deze ziekte.

Partij voor de Dieren

- Er komt voldoende capaciteit en expertise bij de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw op het dossier zoönosen.
- Er wordt meer geld uitgetrokken voor onderzoek naar post-covid.
- Mensen die langdurig moeten leven met de gevolgen van een zoönose, zoals met post-covid (long-covid) of het Q-koortsvermoeidheidssyndroom, verdienen volledige erkenning en ondersteuning.
- Zorgmedewerkers en leraren met post-covid (die dit op hun werk hebben opgelopen) ontvangen voldoende financiële compensatie van de overheid.

- Als onderdeel van de Europese Gezondheidsunie werken we in Europees verband aan het voorkomen van nieuwe pandemieën en verhogen we tegelijkertijd de pandemische paraatheid om optimale weerstand te kunnen bieden aan grensoverstijgende gezondheids crises.
- Long covid wordt erkend als beroepsziekte voor zorgpersoneel dat via werk long covid opgelopen heeft. Volt pleit voor een ruime financiële compensatie en voor meer onderzoek naar long covid.

- Het verbod op veilige en beproefde medicijnen zoals ivermectine en hydroxychloroquine, opheffen

- Een zorgcrisisreserve aan zorgmedewerkers. Cruciale beschermingsmiddelen, medicijnen en apparatuur in eigen beheer.

- We leggen een strategische voorraad aan voor beschermingsmiddelen en voor cruciale medicijnen.
- We breiden de mogelijkheden voor onderzoek naar en zorg en ondersteuning van Long-Covid-patiënten uit.

- Het is niet ondenkbaar dat er in de toekomst weer een crisissituatie uitbreekt. Nederland is hier momenteel niet goed op toegerust. Het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en hulpdiensten dienen operationeel voorbereid te zijn op rampen en crises en dus regelmatig te oefenen.

- Long covid patiënten hebben goede zorg en begeleiding nodig.
- Er moet meer geïnvesteerd worden in onderzoek naar long covid en bijvoorbeeld ME/CVS, zowel naar patiëntgroepen als ook biomedisch onderzoek.

Zoönosen

1891820

- Vaccinatie is belangrijk om de kwetsbaarheid voor vogelgriep te verkleinen. De recente uitbraak is zorgelijk. Daarom maken we werk van grootschalige vaccinatie in de pluimveehouderij. We zetten ook in op het ontwikkelen van vaccins voor andere dierziekten. Monitoring en wildbeheer spelen ook een belangrijke rol. Europese handelsbelemmeringen nemen we weg zodat preventieve vaccinatie de norm wordt

- Om het risico op nieuwe zoönosen te verkleinen, worden pluimveehouderijen nabij waterrijke natuur beëindigd of verplaatst. Ook voeren we een afstandscriterium in voor grote concentraties landbouwdieren tot landbouwdieren van een andere soort, of tot woonwijken.

- Er komt voldoende capaciteit en expertise bij de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw op het dossier zoönosen.

X

X

X

X

X

X

X

X

- Wij willen dat Nederland klimaatneutraal is in 2050 en steunen wij de aanscherping van de doelen voor 2030 tot tenminste 55% CO2-reductie.

- In 2030 hebben we als land onze CO2-uitstoot met 65% verminderd (ten opzichte van 1990) en in 2040 zijn we volledig klimaatneutraal. Bovendien zorgen we ervoor dat in 2035 onze elektriciteitsvoorziening CO2-neutraal is, en in 2040 ons gehele energiesysteem. Ook de industrie stoot in 2040 netto geen CO2 meer uit.

- Het Parijsakkoord opzeggen, klimaat- en energieakkoord. Intrekken klimaatwet.

- Nederland erkent de urgentie van het klimaatprobleem. CO2-uitstoot moet wereldwijd teruggedrongen worden en dat kan alleen maar door de vervuilende industrie aan te pakken.

- We verhogen de klimaatdoelstelling naar 60 procent CO2-reductie in 2030 en klimaatneutraal in 2040. In 2030 willen we 50 procent minder grondstoffen gebruiken.
- Iedere volwassene krijgt een basisbedrag dat onder andere dient ter compensatie voor de hogere kosten als gevolg van de transitie. Met een klimaatticket kun je voor een vaste lage prijs met het openbaar vervoer reizen.
- We bouwen alle subsidies op fossiele energie af.

- Nederland zet zich maximaal in om de opwarming van de Aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius. In 2030 zijn we klimaatneutraal. Deze nieuwe reductiedoelstelling wordt vastgelegd in de Klimaatwet.
- In 2030 gebruikt Nederland 50% minder energie ten opzichte van 1990.
- In 2030 gebruikt Nederland geen olie, kolen en gas meer.

- We leggen het CO2-reductiepercentage van 100% in 2040 vast in de wet.
- We starten direct met het beëindigen van fossiele subsidies, in Nederland én in de EU
- Europees verbod op bruinkool vanaf 2025 en op steenkool vanaf 2030.
- In 2030 zijn we volledig gestopt met de verkoop van verbrandingsmotoren.

- Wij blijven ons committeren aan het Klimaatakkoord van Parijs, met de afspraak om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot onder de 2 graden Celsius en zo mogelijk 1,5 graden Celsius.
- We beginnen met het bouwen van de infrastructuur die nodig is om negatieve emissies (het onttrekken van CO2 aan de atmosfeer) te realiseren en benutten daarvoor in ieder geval de locatie van één van de kolencentrales die in 2030 geen kolen meer mogen verbranden

- Wij zetten in op een rechtvaardige verdeling van de kosten die samengaan met de klimaatmaatregelen.
- De, alleen in Nederland, recent voor onze bedrijven ingevoerde CO2-heffing boven op de Europese ETS (Emission Trading Scheme) heffing gaat van tafel.

- ChristenUnie wil 60% reductie in 2030, zodat tegenvallers er niet direct toe leiden dat we het minimale doel niet halen

- Kolen- en gascentrales blijven open
- Nieuwe kerncentrales bijbouwen
- Stoppen met de miljarden verslindende reductie van CO2
- Terugtrekken uit het VN-Klimaatakkoord; Klimaatwet intrekken

Nieuw
Sociaal
Contract

- Er is een herbezinning nodig op de rol van de overheid in de productie en distributie van energie. Dit betreft zowel de gas-/oliewinning als de productie van duurzame energie (zon, wind, waterstof, warmte). Door de juiste investeringscondities te bieden stimuleren we het aanbod door private partijen. De rol van de overheid is erop gericht om een stabiel aanbod van energie te verzekeren, met een aanvaardbaar prijsniveau en zonder private overwinsten.

Circulariteit

- We zorgen ervoor dat we meer spullen gaan hergebruiken, o.a. door het ondersteunen van reparatie-initiatieven, productstandaarden, innovaties en alternatief hergebruik van spullen. Waar nodig en mogelijk verruimen we regelgeving die dit mogelijk moet maken. We doen dit ook in EU-verband.
- We houden vast aan het streefdoel van 50% circulariteit in 2030 en 100% circulariteit in 2050. Zo zorgen we ervoor dat de hoeveelheid grondstoffen die we in Nederland gebruiken afneemt

- We stellen heldere doelen op voor het terugdringen van het grondstoffengebruik en het circulair maken van onze economie. Deze worden wettelijk verankerd in een nieuwe Grondstoffenwet.

- Nederland heeft in 2030 een volledig circulaire economie.

X

D66

- In 2050 zijn we helemaal circulair.
- We maken €1 miljard per jaar vrij om nieuwe investeringen in de productie van groene en circulaire producten in Nederland te stimuleren.

- Overheidsbeleid moet producenten stimuleren om circulair te ontwerpen en zich te richten op grondstoffenefficiëntie. Bijvoorbeeld een innovatieprogramma op het gebied van recyclen van batterijen, accu's en windturbinebladen.

Volt

- In 2030 zijn er alleen nog maar duurzame producten op de Europese markt.
- Er komt een verbod voor producenten om ongebruikte producten, zoals kleding en elektronica, te vernietigen of te dumpen.
- Op Europees niveau willen werken aan het definiëren van categorieën voor recyclebare stoffen. Op producten die in de EU verkocht worden moet te zien zijn uit welke categorieën recyclebare stoffen ze bestaan en hoe deze categorieën moeten worden gescheiden aan het einde van de levenscyclus van een product.

CDA

- Een circulaire economie (hergebruik) op het vlak van bijvoorbeeld metalen en medicatie is simpelweg nodig om concurrerend te blijven en om de leveringszekerheid van grondstoffen veilig te stellen. Die verantwoordelijkheid zal meer bij de producent gelegd moeten worden om hergebruik en recycling van afval en grondstoffen te versnellen

Christen
Unie

1891820

- Onze manieren van produceren en consumeren worden circulair ingericht. Het gebruik van grondstoffen en de productie van goederen worden afgesteld op hergebruik of reparatie.
- De landbouw wordt circulair ingericht: we maken stappen naar een kringlooplandbouw die zich eveneens beweegt binnen planetaire grenzen.

X

- Voor de consument en bedrijven moet de keuze voor het circulaire alternatief aantrekkelijker worden gemaakt. We willen afspraken maken met elektronica-, meubel- en kledingzaken over het aanbieden van tweedehands/refurbished producten.

Nucleaire energie

- Om volledig schone en betrouwbare elektriciteit te produceren zorgen we ervoor dat we zo snel mogelijk op vier grote kerncentrales inzetten. Daarnaast gaan we ook locaties en plannen ontwikkelen voor extra kerncentrales richting 2050. We scheppen duidelijkheid over de eindberging van kernafval.
- Versterking en uitbouw van nucleaire kennis en onderzoek. We zorgen ervoor dat er onder andere bij toezichthouders en vergunningverleners voldoende kennis aanwezig is over nucleaire energie

- Nederland bouwt geen nieuwe kerncentrales en bestaande centrales worden zo snel mogelijk gesloten.

- Kernenergie stimuleren door middel van het scheppen goede langetermijnrandvoorwaarden; inzetten op bouw van twee nieuwe kernreactoren. Investeren in onderzoek naar gesmoltenzoutreactoren (thorium)

D66

- Wij gaan door met de voorbereidingen voor de bouw van twee nieuwe centrales.
- Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe technieken, zoals thoriumreactoren en kleine centrales (SMR's).

- Geen nieuwe kerncentrales. Het Expert Team Energiesysteem 2050 liet zien dat tegen de tijd dat nieuwe kerncentrales operationeel zijn, het aanbod van hernieuwbare energie uit zon en wind-op-zee dusdanig groot is dat kerncentrales nauwelijks nog een rol van betekenis spelen in ons energiesysteem.
- Met extra investeringen in duurzame energie en voldoende opslagcapaciteit hoeft de levensduur van kerncentrale Borssele niet verlengd te worden.

Volt

- We maken de bouw van meerdere nieuwe, kleine kerncentrales verspreid over het land juridisch mogelijk.
- Volt wil meer Europees onderzoek naar kernenergie in de brede zin. Ook komt er meer aandacht voor de veilige verwerking van kernafval.
- Volt wil meer Europees onderzoek naar kernfusie.

CDA

- We gaan door met de bouw van twee nieuwe kerncentrales met aandacht voor de voorwaarden die lokaal worden gesteld. Aanvullend gaan we aan de slag met kleine, modulaire kernreactoren.
- In het budget voor bouw van kerncentrales wordt relevant budget opgenomen voor onderzoek naar en realisatie van projecten voor significant sneller neutraliseren en afbreken van nucleair afval

- We investeren in kernenergie als een bron van duurzame energie door de huidige nieuwbouw van geplande kerncentrales te versnellen en aan te vullen met kleine small modular reactors

SP.

- Kernenergie is pas duurzaam als er een milieuveilige oplossing is voor de opslag van kernafval en er internationaal sprake is van duurzame winning van grondstoffen. Kernenergie kan daarom nu niet als alternatieve energiebron worden ingezet

Christen Unie

1891820

- Gelet op de nadelen van kernenergie (met name de afvalproblematiek) hebben duurzamere vormen van energie onze voorkeur.
- Gezien de urgentie van het uitfasen van gas en kolencentrales zal kernenergie, inclusief twee nieuwe toekomstige centrales, een integraal (tijdelijk) onderdeel van het Nederlandse energiesysteem dienen te zijn

- Nieuwe kerncentrales bijbouwen

Nieuw Sociaal Contract

- Kernenergie levert een onmisbare bijdrage aan een continue en CO2-vrije energievoorziening. We treffen voorbereidingen voor de bouw van ten minste twee nieuwe kerncentrales en verkennen daarnaast actief de mogelijkheden voor Small Modular Reactors (SMR's).

- We hanteren de doelstellingen over stikstofreductie in 2035 van de huidige Stikstofwet
- Alle sectoren dragen bij. De stikstofproblematiek pakken we in samenhang met andere klimaat- en milieuproblemen aan
- Minder modellen, meer meten. We zetten zo snel mogelijk in op bedrijfsspecifieke meetmethodes. We onderzoeken een alternatief voor de kritische depositiewaarde in de wet waarbij de staat van de natuur centraal staat.
- We maken het in Brussel bespreekbaar om op termijn Natura2000-gebieden anders in te delen.

- We halveren de stikstofuitstoot in 2030
- D66 wil strengere emissienormen en een actieve rol van de overheid in het verminderen van de stikstofuitstoot in deze sectoren.
- Op het gebied van mobiliteit houden we vast aan een maximumsnelheid van 100 km/uur. Lelystad Airport gaat niet open.

- We houden vast aan het doel om de stikstofuitstoot in 2030 te halveren
- In 2050 is voor alle soorten de gunstige staat van instandhouding behaald
- We vragen een evenredige bijdrage van alle sectoren bij het terugdringen van stikstofuitstoot en het bijdragen aan het omschakelfonds.
- We zetten in op een actief uitkoopbeleid. Als niet genoeg boeren op vrijwillige basis meedoen, zijn we ook bereid om boeren verplicht uit te kopen

Partij voor de Dieren

- De uitstoot van stikstof is in 2030 in ieder geval 70% lager dan in 2020. De stikstofneerslag op de meest overbelaste soorten natuur, die volgens ecologisch onderzoek anders onherstelbaar zouden verdwijnen, moeten uiterlijk al in 2025 onder de kritische depositiewaarde zitten.
- Ook forse reductie bij andere sectoren dan de landbouw.

- Alle sectoren moeten een evenredige bijdrage leveren aan het oplossen van de stikstofproblematiek
- Het streefjaar voor stikstof blijft op 2035 staan en de onwerkbaar kritische depositiewaarde wordt zowel in de stikstofwet als in de praktijk vervangen door een werkbaar en juridisch houdbaar alternatief, gebaseerd op de staat van instandhouding van natuur conform de Europese richtlijnen
- Wat ons betreft worden boer, tuinder en visser weer baas op eigen bedrijf, door vanuit de overheid te kiezen voor langjarige, voorspelbare doelstelling in plaats van middelsturing op alle beleidsterreinen, van broeikasgas tot mestwetgeving. De afrekenbare stoffenbalans 2.0 en het real-time meten zijn hierbij onmisbaar. De implementatie hiervan moet in 2026 hebben plaatsgevonden

- We stoppen de schaalvergroting en de grootschalige bio-industrie.
- De uitstoot van stikstof en stikstofverbindingen, die schadelijk zijn voor onze gezondheid, voor de bodem- en waterkwaliteit en voor de biodiversiteit, moet worden teruggebracht naar een veilig niveau.
- We respecteren provincies die zich tegen gedwongen onteigening van boeren keren op voorwaarde dat ze op hun eigen manier de stikstofuitstoot beperken.

- Ga voor natuurherstel door in te zetten op minder stikstofuitstoot. De stikstofemissies, zowel ammoniak als stikstofoxiden, moeten met de helft omlaag. Alle sectoren dragen hieraan evenredig hun steentje bij.

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Stikstofregels moeten worden geschrapt (op z'n minst versoepeld)

- Het volledige stikstofbeleid van tafel; kritische depositiewaarden, AERIUS en alle reductiedoelstellingen schrappen.
- Nooit over gaan tot gedwongen onteigening van boeren. Ook geen 'vrijwillige' uitkoop van boeren met belastinggeld; behoud van de agrarische sector als uitgangspunt.
- Natuurbeleid op basis van de reële, empirisch waargenomen toestand van onze natuur; niet op basis van modelmatige kritische depositiewaarden voor stikstof

X

- De huidige Stikstofwet gaat van tafel. Bij de aanpak van stikstofbeleid willen we de focus leggen op natuurkwaliteit, in plaats van dieraantallen, hectares en stikstof
- Voordat we de Europese Herstelwet aanvaarden, maken we een analyse van de sociaaleconomische impact van deze wet, zodat we voor inwerkingtreding de gelegenheid hebben onze implementatie aan te passen op de negatieve effecten van deze wet.
- We geven invulling aan de Natuur- en Habitatrichtlijn en baseren beleid op kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. We baseren ons op transparant gepubliceerde tellingen en metingen. Niet het model maar de vastgestelde staat van flora en fauna is richtinggevend voor beheer en eventuele omgevingsbeperkingen.
- Bij de inrichting en uitvoering van natuurbeschermingsbeleid, verkiezen we doelsturing boven middelen sturing en conclusies uit praktijk(veld)onderzoek boven theoretische modellen. Hierbij maken we gebruik van waarnemingen door mensen uit de praktijk en betalen voor hun inzet.
- We streven naar Natura 2000 gebieden van dermate omvang, dat ze groot genoeg zijn om zichzelf in stand te houden. Daarom roepen we op tot een herevaluatie op de aangewezen gebieden, zodat we de natuur een echt perspectief op herstel kunnen bieden.

- We maken volksgezondheid de eerste prioriteit bij het stellen van grenzen aan vervuillende, schadelijke stoffen. Daarom herzien we het vergunningstelsel op het gebied van water-, lucht- en bodemkwaliteit
- We voeren een algemene stoffenbalans in, waarmee de boer kan kijken welke stoffen er worden aangevoerd op zijn bedrijf en de boer zelf de ruimte krijgt de stoffenbalans van het bedrijf binnen de grenzen van de natuur te krijgen.
- Volt wil PAS-melders, interimmers en nietmelders die een plan hebben uitgewerkt om binnen een reële termijn over te gaan op natuurinclusieve, circulaire landbouw legaliseren

- De uitstoot van stikstof moet significant zijn teruggedrongen in 2035. Daartoe vervangen wij de normen voor stikstofdepositie in de wet door reductiedoelen voor stikstofuitstoot, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen uitstoot van ammoniak (NH3) en stikstofoxiden (NOx).
- Deze uitstoot wordt gemeten en beperkt bij de bron.
- Alle sectoren – industrie, verkeer, zee- en luchtvaart en landbouw – dragen bij aan de doelstelling en nemen maatregelen.
- We houden in de wetgeving oog voor de sociaaleconomische gevolgen van maatregelen, zoals ook de EU-richtlijn bepaalt. Dit betekent dat er bestuurlijke afwegingsruimte hoort te zijn bij het vergunnen van activiteiten met een beperkte stikstofemissie.
- We introduceren een wetenschappelijk onderbouwde en juridisch houdbare grenswaarde, die in lijn ligt met de grenswaarde in de ons omringende landen. Boeren krijgen meer ruimte om te bepalen hoe zij de emissienormen halen, op basis van een afrekenbare stoffenbalans. We stoppen met de huidige aanpak en opkoop van piekbelasters die gebaseerd is op het neerslagmodel Aerius.

- We werken samen in Europa om het milieu te verbeteren. Lucht en fijnstoffen stoppen niet bij onze landsgrenzen. Ook zorgen we voor een schone bodem door het gebruik van gevaarlijke stoffen zoals PFAS zoveel mogelijk terug te dringen

- De luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie worden wettelijk verankerd.
- We gaan de luchtvaart verplichte normen opleggen ten aanzien van geluidsoverlast en de uitstoot van stik- en (ultra)fijnstof. Binnenvaartschepen krijgen strengere uitstootnormen.
- Voor grote vervuilers als Tata Steel, Schiphol en Chemours wordt de gezondheid van medewerkers en omwonenden leidend bij de verstrekking van vergunningen en bij de handhaving. De meest vervuilende onderdelen van Tata Steel worden zo snel mogelijk gesloten

D66

- D66 wil werken aan gezondheid door te investeren in gezonde leefbare huisvesting en in betere luchtkwaliteit, door te zorgen voor goed openbaar vervoer en door steden voetganger- en fietsvriendelijk te maken.
- Er komt een nationale aanpak PFAS inclusief: een Europees PFAS-verbod, inzet op een wereldwijd PFAS-verbod, aangescherpte vergunningseisen een aanpak voor veilige verwerking van PFAS-houdend afval en het verhalen van kosten van de schade voor de gezondheid, leefomgeving en economie op de vervuiler.
- Inwoners worden met het huidige toezicht en handhavingssysteem onvoldoende beschermd tegen ernstige gezondheidsgevolgen van economische activiteiten, bijvoorbeeld door (secundair) fijnstof. Het VTH-stelsel wordt zo aangepast dat niet de economische activiteit maar de gezondheid van de omgeving het uitgangspunt is.

- We ondersteunen de luchtvaart in de transitie naar duurzamer en met minder geluidsoverlast vliegen door de productie van duurzame brandstoffen te stimuleren, ons voor te bereiden op de komst van elektrisch vliegen en dit op korte afstanden te stimuleren

Nieuw
Sociaal
Contract

- We kunnen de ogen niet sluiten voor de schadelijke effecten van de uitstoot en afvalstromen door de industrie van onder meer NOx, benzeen, PFAS, PAK's en fijnstof. Wij pleiten voor het aanscherpen en handhaven van emissienormen en het nemen van maatregelen om afvaldumping te stoppen.
- Het criterium 'best beschikbare technologie' moet zo worden gedefinieerd dat het geringste effect op de gezondheid en het milieu daarvan een integraal onderdeel is. Ook tussentijds moet worden getoetst aan de meest recente inzichten over gezondheids- en milieurisico's.

Omgaan met stoffen en schone lucht (2)

1891820

- Er komt een totaalverbod op de productie en het gebruik van schadelijke PFAS.
- We verbieden het toevoegen van microplastics aan producten, zoals cosmetica.
- Bedrijven mogen niet langer milieuvreemde stoffen in het water lozen of naar de lucht uitstoten. Er worden geen nieuwe lozingsvergunningen uitgegeven en bestaande lozingsvergunningen worden ingetrokken.

X

X

SP.

- We maken een einde aan het gebruik van microplastics en productie met PFAS. We dwingen bedrijven om het gebruik van plastic af te bouwen, in plaats van mensen meer te laten betalen voor plastic
- De normen voor luchtkwaliteit scherpener we aan, zowel in de leefomgeving als op het werk.
- De uitstoot van stikstof en stikstofverbindingen, die schadelijk zijn voor onze gezondheid, voor de bodem- en waterkwaliteit en voor de biodiversiteit, moet worden teruggebracht naar een veilig niveau.

- PFAS-verbindingen en andere zeer zorgwekkende stoffen worden bij de bron aangepakt om te voorkomen dat deze langdurig problemen veroorzaken in ons watersysteem. Aanstichters van milieuvervuiling, zoals Chemours en TATA Steel, worden aangesproken op en verantwoordelijk gehouden voor de gevolgen van de vervuiling. Kosten voor reiniging, en eventuele gezondheidseffecten worden op hen verhaald
- Voorzorgsprincipe bij verontreiniging. Er wordt een inventarisatie uitgevoerd naar stoffen waarvan onbekend is of het vermoeden bestaat dat ze schadelijk zijn voor mens en natuur
- Gezondheid centraal bij vergunningen industrie. De overheid gaat de leefomgeving van omwonenden beter beschermen door de laatste inzichten over gezondheidsrisico's leidend te laten zijn in de vergunningverlening en handhaving

Volt

- We verbieden vervuillende en giftige PFAS in de EU.
- We voeren voor de industrie een belasting in voor luchtvervuiling (NOx, fijnstof, zwaveldioxide). De hoogte van de belasting komt overeen met de omvang van de milieuschade.
- We zetten in op meer AI en burgerwetenschap om de lucht- en waterkwaliteit te meten en te monitoren, zodat we ontwikkelingen en trends kunnen ontdekken

Water, bodem en klimaatadaptatie

- We voorkomen dat schadelijke stoffen ons (oppervlakte-)water vervuilen. Daarnaast zetten we in op bronaanpak: alle vervuilende stoffen zoals medicijnresten, microplastics, bestrijdingsmiddelen en andere zeer zorgwekkende stoffen moeten zo veel mogelijk uit het water geweerd worden
- Ook zorgen we voor een schone bodem door het gebruik van gevaarlijke stoffen zoals PFAS zoveel mogelijk terug te dringen. Door dit Europees op te lossen houden we een gelijk speelveld.
- Toenemend zullen we rekening moeten houden in ruimtelijk ontwerp met extreme weersomstandigheden, zoals hevige regenval, langdurige droogtes en stormachtig weer.

- We scherpen de regels voor toelating en lozing van stoffen als staalslakken, granuliet en PFAS aan en we laten het voorzorgsprincipe voor natuur en volksgezondheid strenger meewegen in het vergunningenbeleid. Alle vergunningen voor onbepaalde tijd worden uitgefaseerd en we gaan strenger handhaven. We verbieden niet-toetsbare stoffen die pas meetbaar zijn als de toxiciteitsgrens al overschreden is. Alle vormen van onttrekking van grondwater door bedrijven, boeren en burgers worden vergunningsplicht

X

D66

- De Nederlandse bodem is jaren verwaarloosd. D66 wil dat het de aandacht krijgt die het verdient en wil daarom een nieuwe nationale bodemstrategie om achteruitgang tegen te gaan en het op een duurzame manier te gebruiken. We gaan beter meten en strenger handhaven, waar de vervuiler betaalt.

- Het gebruik van schadelijke stoffen die niet uit ons water kunnen worden gefilterd moet beperkt of verboden kunnen worden. Daarom zijn we kritisch op industriële lozingen, agrarisch gebruik van chemicaliën menselijk medicijngebruik
- We willen dat in water gemeten wordt welke schadelijke stoffen gevonden worden en herleiden wie daarvan de originele eigenaar was.
- Binnen Europa worden verschillende normen gehanteerd voor waterkwaliteit tussen lidstaten. Dit in het verleden een cruciale fout geweest van onze overheid. BBB wil in Brussel pleiten voor dezelfde spelregels binnen Europa en zo deze fout uit het verleden voor nu en de toekomst herstellen.

- We zetten het Deltaprogramma door, waarmee we ook in 2050 droge voeten houden, en stimuleren het vasthouden in plaats van het afvoeren van water. We zetten in op het tegengaan van de funderingsproblematiek als gevolg van bodemdaling of de verandering van grondwaterstanden.
- We verbeteren de waterkwaliteit door afspraken te maken met de industrie en agrarische sector.
- De lijst van schadelijke stoffen continue herzien aangezien er meer en beter wordt gemeten. Er komt een investeringsimpuls voor geïntegreerde gewasbescherming, ook voor kleine gewassen, zodat de afhankelijkheid van chemische middelen afneemt.

1891820

- Stuur op water en bodem. Water en bodem worden sturend in het ruimtelijk beleid (en landgebruik) van Nederland. De structurerende keuzes uit de beleidsbrief Water en Bodem Sturend worden uitgevoerd. De watertoets bij nieuwe vergunning moet dwingend doorwerken op ruimtelijke plannen en besluiten die invloed (kunnen) hebben op het watersysteem.
- We houden vast aan deze doelen en houden hier rekening mee in het beleid voor mest, gewasbescherming en geneesmiddelen en de inrichting van de waterlopen. De KRW-doelen en de bijbehorende normen moeten expliciet en bindend doorwerken in de wetgeving, regelgeving en besluitvorming op alle beleidsterreinen die mede bepalen of de KRW-doelen worden bereikt.

- We zorgen voor meer regie vanuit de rijksoverheid op het gebied van klimaatadaptatie.
- Volt wil op Europees niveau en in Nederland een klimaatadaptatiefonds voor de noodzakelijke investeringen opzetten.
- Volt wil het onderzoek naar wateropslag en het verbeteren van de sponswerking van de bodem dringend stimuleren.

X

Inzetten op adaptatie door - waar nodig - onze infrastructuur te verbeteren. Door te investeren in innovatie op gebied van dijkenbouw, kustbescherming, rivierbeheer en gewasontwikkeling

- Het gebruik van water is niet langer een vanzelfsprekend recht. Alle grondwateronttrekkingen worden vergunningsplichtig, waarbij natuur en drinkwater prioriteit krijgen.
- We gaan scherpere keuzes maken over het gebruik van onze landbouwgrond. We nemen afscheid van teelten die geen duurzaam doel dienen maar wel veel schade veroorzaken door bijvoorbeeld een hoge mate van gifgebruik en uitputting van de bodem.
- We stoppen het kapotbemesten van onze bodems.

X